

הנחיות ועדת אתיקה של הפקולטות למדעי הרוח ומדעי היהדות – תשפ"ג

מחקרים שנערכים על ידי החוקרים בפקולטות למדעי הרוח והיהדות בבר אילן, ומערבים איסוף מידע מבני אדם, אמורים להגיע לאישור ועדת האתיקה טרם ביצוע המחקר. הוועדה אמורה לוודא שהסיכון לנבדקים הוא מזערי, שהשימוש במידע עליהם נעשה בצורה אחראית ושומר על סודיות המידע הנאסף, ושהנבדקים נתנו הסכמה מדעת להשתתף במחקר.

בכדי להקל הן על החוקרים המגישים והן על חברי הוועדה אשר דנים בבקשות החוקרים באופן יומיומי ולקצר את תהליך אישור הבקשות בוועדת האתיקה, אנו מבקשים להקפיד על הכללים הבאים בעת מילוי הטופס לוועדת האתיקה:

1. הפרוטוקולים מוגשים לוועדה מטעם חברי סגל בפקולטות למדעי הרוח או היהדות ובאחריותם. סטודנטים לא ישמשו כחוקר אחראי למחקר. לכן בתחילת הנספח 1 החוקר האחראי הוא חבר הסגל. חוקרים נוספים המשתתפים במחקר יכולים להיות סטודנטים.
2. החוקר האחראי הוא החותם על "הצהרת החוקר" (נספח 3). בכל הגשה של פרוטוקול לוועדת האתיקה חייבת להופיע חתימת החוקר האחראי על הצהרה זו בעת הגשת הטופס לוועדה. החתימה צריכה להיות של החוקר האחראי שהוא חבר הסגל (ולא של הסטודנטים).
3. בקריטריונים להכללה במחקר יש לכתוב דרישות מפורטות, כגון משתתפים בוגרים מעל גיל 18, שפת אם עברית, ללא לקויות ראייה, משתתפות המחזיקות חשבון פייסבוק פעיל מעל שנה וכד'.
4. בטופס ההסכמה מדעת (נספח 2) יש צורך לנקוב בפרטי התקשרות של החוקר האחראי (בנוסף לפרטי הסטודנטים המבצעים את המחקר). פרטי ההתקשרות חייבים לכלול כתובת דוא"ל.
5. טופס ההסכמה מדעת מיועד למשתתף ולכן בנספח 2 יש למחוק כותרות והנחיות לחוקר, שמופיעות בגופן מודגש עם תבליטים ופשוט לכתוב את התשובות לסעיפים אלו ללא כותרות.
6. במחקר המגייס נבדקים בצורה מקוונת, יש צורך להגיש לוועדה כנספח לטופס את נוסח המודעה הפרסומית כפי שתפורסם לצורך גיוס נבדקים למחקר. במודעה יש לציין את שם המוסד האקדמי מטעמו ייעשה המחקר, פרטי התקשרות עם החוקרים, כמה זמן יארך הניסוי והיכן, מהו התשלום או התמורה לנבדקים (אם יש) ומהן הדרישות מהנבדקים (קריטריונים להכללה במחקר).
7. יש לצרף כנספח לטופס דוגמאות של פריטים אשר יוצגו לנבדקים, לשם בדיקת תוכנם על ידי הוועדה.
8. יש לצרף כנספח לטופס את השאלון / מבנה הריאיון אשר יוצגו לנבדקים, לשם בדיקת תוכנו על ידי הוועדה.
9. אם אין צורך ממשי להשתמש בפרטים מזהים של הנבדקים במחקר עצמו (כגון ת"ז, שם מלא, כתובת דוא"ל, וכד') – אין לכלול פרטים אלו בשאלון/ריאיון, כלומר השאלון/תמליל הריאיון או מידע הנאסף מהניסוי צריך להיות אנונימי.
10. אם המחקר מצריך איסוף פרטים מזהים מהנבדקים (כולל תעודת זהות, שם, דוא"ל, הקלטות קוליות ווידאו וכד') ומאחר ולנבדקים מובטחת אנונימיות, יש לשמור בנפרד ותחת סיסמה את זהות המשתתפים ואת נתוני ביצועיהם שיאספו במחקר. קובץ עם הרשימה של שמות המשתתפים שהשתתפו בניסוי תישמר בנפרד ממאגר הנתונים על ביצועיהם של הנבדקים. במאגר הנתונים יופיע רק קוד אנונימי, וקובץ המיפוי בין הקוד לבין שם הנבדק ופרטיו יופיע בקובץ נפרד מוגן בסיסמה.

11. המידע שייאסף במהלך המחקר יעבור אנונימיזציה. לשם הפרדת והצפנת המידע המזהה יש ליצור קובץ זהויות ובו כל נבדק יקבל מספר סידורי, מספרים אלו יופיעו לצד פרטים מזהים של הנבדקים. חומר מחקרי (כגון שאלונים, תמלילי ריאיונות, מידע מניסוי וכד') יישמר בתיקיה נפרדת ובצורה אנונימית, וזיהוי הנבדקים בו ייעשה על ידי קביעת מספר סידורי לכל נבדק התואם למספר הסידורי הניתן לו בקובץ הזהויות. קובץ הזהויות יישמר בתיקיה נפרדת הנעולה תחת סיסמה באוניברסיטה, שתימחק בסיום המחקר. טופסי ההסכמה מדעת החתומים על ידי הנבדקים יישמרו במגירה נעולה במשרד החוקר באוניברסיטה. יש לציין זאת במפורש בטופס הבקשה.
12. אם הנבדקים הם מעל גיל 18 והם רק ממלאים שאלון מקוון ואנונימי במהלך המחקר – ניתן לוותר על החתמתם על טופס ההסכמה מדעת, ובמקום זה לכלול: פרטי התקשרות עם החוקרים ושם האוניברסיטה/המוסד במסגרתו מתבצע המחקר, הסבר מפורט על מטרות המחקר והפרוצדורות הצפויות, על כך שהמידע נשמר באופן אנונימי ומשמש לצורך מחקר זה בלבד והאפשרות לפרוש ממנו בכל עת. מידע זה יופיע בתחילת השאלון המקוון יחד עם checkbox ייעודי שעליו ילחצו הנבדקים על מנת לאשר הסכמתם להשתתף במחקר.
13. אם יש כוונה להקליט ריאיונות – יש להוסיף זאת לטופס ההסכמה מדעת ולבקש מהנבדקים הסכמה מפורשת להקלטה (אודיו או וידאו).
14. אם יש כוונה להמשיך להשתמש במידע שנאסף מהמשתתף גם לאחר סיום המחקר הנוכחי, למשל במחקרים עתידיים של חוקר זה או של חוקרים אחרים, יש לציין זאת במפורש בטופס ההסכמה מדעת ולבקש בטופס אישור מפורש לכך מהמשתתף.
15. במקרה שהוועדה ביקשה לתקן את הבקשה שהוגשה אליה, יש לסמן בצהוב או ב-track revisions את השינויים שבוצעו בטופס.
16. כיצד להגן על הקבצים המכילים מידע מזהה של משתתפי המחקר:
- יש לשמור מידע אישי רק על מחשב שהכניסה אליו מבוצעת על ידי החוקר עם שם משתמש וסיסמה שלו.
 - אם יש מספר משתמשים במחשב, יש לשמור את המידע באזור שרק לחוקר יש גישה אליו (כאמור באמצעות הזדהות).
 - אם רוצים להעביר מידע אישי במייל, חייבים לנעול בסיסמה את הקובץ המכיל את המידע, לשלוח אותו במייל כצורפה ולהעביר את הסיסמה לנמען בדרך נפרדת (SMS או WhatsApp)
 - נעילת קובצי Word, Excel ע"י "File, Info, Protect Document, Encrypt with password"
 - נעילת קובץ PDF ע"י כיווץ בעזרת תוכנה חגיגית שנמצאת בד"כ על המחשב, למשל 7-zip, והוספת סיסמה.
 - שיתוף – למרות שבנוהל מצוינים "עננים" שונים, אמצעי השיתוף היחיד שנחשב בטוח מבחינתנו הוא ה-OneDrive של מיקרוסופט שקיים ברשות כל משתמש או כתובת יחידתית, כיוון שהוא חלק מהמערכת הארגונית המאובטחת של בר אילן. גם כאן, כאשר משתפים קובץ או תיקיה, יש להקפיד לעשות זאת על בסיס Specific User, כלומר לכתובות מייל ספציפיות ולא בשיטת Anyone who has the link. בשיטה השנייה הקישור עלול להתגלגל לידיים שלא התכוונו אליהן.
17. שימוש בתכנים מקבוצות ברשתות חברתיות:
- אם הקבוצה ברשת החברתית היא ציבורית – נדרשת הסכמת מנהלי הקבוצה להשתמש בתכניה לצורכי מחקר. אם הקבוצה היא סגורה אך אין בה תכנים רגישים (כגון מצבים בריאותיים, נפשיים וכד') – נדרשת הסכמת מנהלי הקבוצה. אם כל הפוסטים בקבוצה הסגורה הינם אנונימיים ואינם חושפים בשום אופן את זהות הכותבים, ניתן להסתפק באישור של מנהלי הקבוצה בלבד. אם חוקרים פוסטים קודמים בקבוצות סגורות בנוסף לאישור המנהלים, יש להודיע לכל החברים לפני תחילת המחקר ומי שלא מוכן שתכניו ישמשו למחקר ימחק או יסתיר את הפוסטים שלו. אם רוצים לחקור גם פוסטים חדשים, אין צורך ליידע מראש את חברי הקבוצה (כדי לא להשפיע על התנהגותם ובכך לפגוע במהלך המחקר) ונדרשת הסכמה מראש של מנהלי הקבוצה בלבד ואישורם שהמידע אינו רגישי. אם זו קבוצה סגורה ויש בה תכנים רגישים – יש לקבל הסכמה בכתב (חתימה בטופס ההסכמה מדעת) מכל אחד מחברי הקבוצה שהפוסטים שלו

משמשים למחקר וגם ממנהלי הקבוצה. למרות האמור לעיל, אם לפי terms of service של הקבוצה (ציבורית או סגורה) אסור להשתמש בתכניה לצורכי מחקר – יש לכבד זאת ולא להשתמש במחקר בתוכני קבוצה זו. אם לפי terms of service של הקבוצה (ציבורית או סגורה) נדרשת הסכמה של כל אחד מחברי הקבוצה לשם שימוש בתכניה לצורכי מחקר – יש צורך לקבל הסכמה (חתימה על טופס ההסכמה מדעת) מכל חברי הקבוצה וגם ממנהליה. בכל מקרה, בסיום המחקר יש ליידע את כל חברי הקבוצה שבוצע מחקר אשר ניתח את תוכן הקבוצה. אשר להגדרת "תכנים רגישים" – יש לבקש ממנהלי הקבוצה להעריך אם תוכני הקבוצה מכילים התבטאויות החושפות דברים אשר, לדעתם, הכותבים היו רואה בהפצתם פגיעה אישית משמעותית.

18. לאוניברסיטה יש ועדת אתיקה מוסדית. בנוסף חברים בוועדה רב הקמפוס, נציג חוץ-מוסדי, ומרכז הוועדה - אלון נוסבאום מרשות המחקר. בשאלות כלליות לגבי נושאים עקרוניים הקשורים לאישורי אתיקה למחקרים ניתן לפנות ישירות לאלון נוסבאום במייל Alon.Nusbaum@biu.ac.il.

19. ועדת האתיקה מתחייבת לשמירה מוחלטת של סודיות ההצעות המוגשות לפנינו. במקרים מורכבים שבהם נחליט להיוועץ בוועדת האתיקה המוסדית, נעביר את הטפסים ליו"ר ועדת האתיקה המוסדית.

20. להלן קישור ל"קווים מנחים לעבודתה של ועדת סקירה מוסדית" שאומץ על ידי מוסדות האוניברסיטה.

21. להלן בסוף מסמך זה מופיע טופס לדוגמה העומד בדרישות הנ"ל – אנא עיינו והיעזרו בו בעת מילוי הטופס לוועדת האתיקה.

22. נא לשלוח את הבקשות לאישור מחקרים הטיפול באמנות לתת-ועדת האתיקה המחלקתית דרך המייל של יו"ר תת הוועדה, פרופ' עינת מטצל Einat.Metzl@BIU.ac.il

תודה על שיתוף הפעולה,

תת-ועדת האתיקה של התכנית לתרפיה באמנות (תחת המחלקה לאמנות יהודית)

טופס לדוגמה

בקשה לאישור מחקר בבני אדם - נספח מס' 1

שם החוקר האחראי למחקר: פרופ' מיכל בן שחר

חוקרים נוספים המשתתפים במחקר: ד"ר יעל גרינברג, הדר אלטשולר (תלמידה לתואר שני)

מחלקה באוניברסיטה: המחלקה לספרות ובלשנות אנגלית

נושא המחקר: ההשפעה של ביטויי הפתעה על זמני קריאה של משפטים מפתיעים ולא מפתיעים.

מטרות המחקר (בקצרה): המחקר יבדוק מה קורה כשביטויי הפתעה ("להפתעתי", "הפתיע אותי ש...") מגיעים לפני תוכן מפתיע / לא מפתיע במשפט. ההנחה היא שביטויי הפתעה משמשים כתמרור אזהרה על כך שתוכן המשפט הולך להיות מפתיע, ולכן משנים את מערך הציפיות של הקורא. המחקר ישמש לנו חלון לתוך תהליכים דינמיים של עיבוד משמעות בתוך קריאת טקסט.

נא לסמן את כל מה שנכון לגבי המחקר המוצע:

המחקר מטפל במידע בלבד

המידע נאסף כבר במחקר קודם (ולא היה פגם חוקי או מוסרי באופן איסופו)

המידע נאסף על אודות המשתתפים באופן שאינו חודרני

בפרוצדורה של איסוף המידע אין חשש לגרימת נזק או סיכון כלשהו למשתתפים

- המידע נאסף תמיד באופן אנונימי כך שאינו מתקשר לאדם מסוים המזוהה בשמו
- המידע נאסף באמצעות שאלון מקוון בלבד המכיל checkbox יעודי לסימון ההסכמה להשתתף במחקר, בשאלון המקוון המשתתפים יקבלו גם הסבר על הליך המחקר, פרטי החוקרים, שמירת האנונימיות של המידע שלהם ועל כך שיוכלו לפרוש ממנו בכל עת
- חשיפת המידע הנאסף מחוץ למסגרת המחקר אינה יכולה להוות פגיעה בשמם הטוב של המשתתפים, באפשרויות התעסוקה שלהם, במצבם הכלכלי, במעמדם המשפטי וכדומה
- כל המשתתפים הם בוגרים בני 18 ומעלה
- המשתתפים אינם אסירים או אוכלוסייה מיוחדת אחרת
- המשתתפים אינם בעלי מוגבלויות
- המידע המזוהה יאוחסן בנפרד מנתוני ביצועיהם של הנבדקים במחקר תחת סיסמה במחשב האוניברסיטה
- המידע המחקרי שייאסף יישמר באופן אנונימי ובנפרד מקובץ עם המידע המזוהה וטפסי הסכמה מדעת.
- המידע המזוהה וטפסי ההסכמה מדעת החתומים יישמרו במקום נעול במשדר החוקר האחראי באוניברסיטה
- טפסי ההסכמה מדעת החתומים יישמרו במקום נעול במשדר החוקר האחראי באוניברסיטה.
- גיוס הנבדקים למחקר יעשה על ידי פנייה אישית של החוקרים (ולא באופן מקוון) ו/או בשיטת "כדור שלג" / חבר מביא חבר

פרוטוקול המחקר :

1. באילו מתודות מתכוון המחקר להשתמש?

שאלון שימולא בכתב יד

שאלון דיגיטלי

מבחן/מטלה

ראיון

תצפית

הקלטת שמע

צילום וידיאו

אחר:

2. מהן התועלות ומהם הרווחים שיופקו מן המחקר המוצע:

- על ידי המשתתף עצמו.

הנבדקים (תלמידי פסיכולוגיה ומדעי המוח, כפי שמקובל בתחום המחקר הזה) יתנסו במחקר פסיכולוגי ויחוו על עצמם את טבע המטלות בניסויים מסוג זה. הניסוי יתקיים באווירה נעימה, והמשתתפים יקבלו קופונים על השתתפותם.

- על ידי החברה בכלל.

המחקר יוכל להוסיף לידע הקיים על mirativity (מושג מתחום הבלשנות שמשמעותו הבעת הפתעה), על אפקטים שקשורים לציפייה (anticipation), ועל פרדיגמת ה-self paced reading.

3. מהו היחס בין התועלת והרווח שיופקו מן המחקר לבין הסיכון למשתתפים בו.

לא קיים סיכון למשתתפים במחקר, הרווח הוא לתחום המדעי והתלמידים ירוויחו התנסות במחקר וקופון שנדרש להשלמת חובות קורס שלהם (מבוא לפסיכולוגיה שנה א).

4. מה יהיה משך המחקר ולאילו תקופה נדרש אישור ועדת אתיקה? כולל ניתוח הנתונים המחקר יארך עד שנה. (לגבי אורך הניסויים ראה סעיף 7).

5. מי יהיו המשתתפים במחקר:

- כמה משתתפים יוזמנו להשתתף במחקר? המחקר יכלול 60 משתתפים.

- כמה מתוכם יהיו קבוצת בקרה? לא תהיה קבוצת בקרה.

- מהם הקריטריונים להכללה במדגם?

הקריטריונים להלן:

(1) גיל 18 עד 45

(2) דוברי עברית שפת אם (לא בהכרח שפת אם יחידנית)

(3) ללא הפרעות קשב ו/או למידה

- מהם הקריטריונים לאי הכללה במדגם?

שפת אם שאינה עברית, הפרעות למידה (דיסלקציה ו/או דיסגרפיה) והפרעות קשב (ADD ו/או ADHD).

- האם יוצע למשתתפים שכר או פיצוי על השתתפותם במחקר? לדוגמא: תשלום, אשפוז או בדיקות רפואיות בחינם (או בהנחה) וכדומה.

המשתתפים יקבלו קופונים על השתתפותם. לנבדקים שלא מעוניינים בקופונים יוצע תגמול בצורת תלוש קניה בגובה 20 ש"ח.

- האם לצורך המחקר יש כוונה להשתמש באוכלוסיה בעלת מאפיינים מיוחדים (לדוגמא: בעלי פיגור שכלי, נכים, קטינים, אסירים) ומדוע.

לא.

שימו לב: במקרים מעין אלו יידרשו שני טפסי הסכמה, הסכמת האפוטרופוס (consent) והסכמת הנבדק (assent).

- מה יהיה התהליך של איסוף משתתפים פוטנציאליים?

ראשית, נפרסם מודעות לסטודנטים לפסיכולוגיה ומדעי המוח המעוניינים להשתתף בניסוי תמורת קופונים. את המודעות נפרסם ברחבי אוניברסיטת בר אילן ובקבוצות פייסבוק ייעודיות. אנשים יפנו לכתובת מייל שתופיע במודעה וייקבע איתם זמן לפגישה במעבדה. בשלב הזה נשלח להם מידע שמדגיש את הקריטריונים לסינון. כאשר יגיעו לניסוי, משתתפים ימלאו טופס פרטים (ראה נספח 6) הכולל את המידע הרלוונטי לסינון על מנת לוודא שהם יכולים להיכלל במדגם (הקריטריונים יופיעו במודעה). מבין אלה שימלאו את הטופס, המשתתפים שהקריטריונים שלהם תואמים את הקריטריונים להכללה ימשיכו בניסוי.

**** יש לצרף לבקשה:**

- א. עותק של כל מודעת פרסומת המיועדת לאיתור משתתפים במחקר. צורף, ראה נספח 4.
- ב. עותק של כל מכתב הנשלח אל משתתף פוטנציאלי או אל מי שמתווך בינו לבין עורך המחקר. צורף, ראה נספח 6.
- ג. נוסח הטופס להסכמה מודעת שישימש במחקר זה (נספח 2 לאחר עריכה בהתאם לפרוטוקול). צורף, ראה נספח 2.
- ד. אם מדובר בנבדקים קטינים: נוסח הטופס להסכמת ההורה, נוסח הטופס להסכמת הקטין (assent). לא רלוונטי.
6. היכן יתבצע המחקר? האם יש במקום אמצעים מתאימים לביצוע המחקר? האם העובדים במקום מודעים לכך שהמחקר מתבצע?
- המחקר יתבצע בחדר בתוך המעבדה של פרופ' מיכל בן שחר, בניין 901 חדר 215 באוניברסיטת בר אילן. יש בחדר את כל האמצעים הנדרשים לביצוע המחקר (שולחן, כיסא, מחשב ומקלדת). סטודנטים נוספים במעבדה של פרופ' בן שחר ידעו שהמחקר מתבצע ויתבקשו לא להיכנס לחדר שבו נערך המחקר.
7. מהן הפרוצדורות המחקריות אשר נוגעות במישרין אל המשתתף האנושי במחקר?
- יש לספק תיאור מלא של כל פרוצדורה (כגון: ניסוי מול מחשב, עריכת ראיון, מילוי שאלון) וכן לפרט: כמה פעמים תתבצע כל פרוצדורה, מה יהיה אורכה וכל כמה זמן היא אמורה לחזור על עצמה.
- א. מילוי טפסים: הנבדקים יתבקשו למלא טופס פרטים לצורך סינון (ראה סעיף 5) וטופס הסכמה מדעת (ראה נספח 2).
- ב. ניסוי מול מחשב: הפרוצדורה תוסבר לנבדקים לפני תחילת הניסוי, ולאחריה יוצגו בפניהם מספר פריטי אימון. המשתתפים ישבו מול מחשב ויוצגו להם 160 משפטים (ועוד 10 פריטי אימון), שיופיעו בצורת self paced reading (ראו הסבר על מתודת self paced reading בסעיף 1). אחרי כל חמישה משפטים תופיע שאלת הבנה על המשפט האחרון (סה"כ 32 שאלות הבנה).
- אחרי 80 משפטים, שייקחו בערך 10 דקות, תהיה הפסקה של 10 דקות, שבמהלכה הנבדק יתבקש לבצע שלוש מטלות המיועדות לבדוק מהירות קריאה וזיכרון עבודה: קריאת טקסט ומענה על שאלות הבנה, קריאה בקול של כמה שיותר מילים מתוך דף במסגרת כמות זמן נתונה, וחזרה אחרי רצפי מילים שיאמרו לנבדק על ידי הנסיינית.
- אחרי ההפסקה, הנבדק יתבקש להמשיך לקרוא את 80 המשפטים הנותרים, מה שייקח עוד כ-10 דקות. בתום הניסוי הנבדק יקבל את התגמול המגיע לו בצורת קופונים וישאל האם יש לו שאלות לגבי מתודת המחקר או מטרותיו. הביקור כולו ייקח כ-30 דקות.
- יש לפרט אילו מבין הפרוצדורות המוצעות עלולות לגרום להפרעה או לאי נוחות למשתתף.
- לא מדובר בניסוי ארוך באופן יחסי לתחום. למרות זאת, כדי להקל על הנבדקים ו"להעיר אותם" החלטנו לעשות הפסקה אחרי 80 משפטים ולבקש מהנבדקים לבצע את שלוש המטלות הנוספות, שאמורות להיות יותר 'קלילות' עבורם.

**** יש לצרף לבקשה:**

א. עותק של כל שאלון שיועבר למשתתפים במחקר צורף, ראה נספח 6

ב. דוגמאות לפריטים הניסויים. צורף, ראה נספח 5

8. יש לתאר ולנסות להעריך את הסיכונים האפשריים שבפרוצדורות המוצעות. יש להתייחס לסיכונים פיזיולוגיים, פסיכולוגיים, חברתיים, כלכליים, חוקיים ואחרים. יש להעריך את הסבירות ואת מידת הרצינות של כל סיכון אפשרי.

כאשר מוצעת מתודה מחקרית אשר יוצרת סיכון עבור המשתתפים, יש להציג מתודות חלופיות ולהסביר מדוע נבחרה דווקא המתודה המסוימת הזו למרות הסיכון הכרוך בה.

הניסוי יכלול קריאת משפטים, מענה על שאלות, וביצוע מטלות מהירות קריאה, הבנת הנקרא וזיכרון עבודה. המשפטים עברו סינון תוכן ואינם מאיימים או מכילים תוכן רגשי לא נעים. לא ידוע לנו על סיכונים אפשריים במחקר.

9. אלו מנגנונים אמורים לספק הגנה למשתתפים (כגון מנגנוני חיסיון מידע) ומהי מידת היעילות שלהם. אם נתוני המחקר יישמרו במאגר מידע ממוחשב, אילו צעדים יינקטו למניעת נגישות לחומר ע"י גורמים חיצוניים? באיזה מחשב יישמר קובץ הזהויות של המשתתפים? גם קובצי שמע ווידאו חושפים את זהות הנבדקים ויש לשמור אותם גם בתיקה נפרדת ומוצפנת, בנפרד מקובץ הזהויות. יש לציין גם לכמה זמן יישמר המידע של הנבדקים במחשב של החוקר.

כדי להבטיח את אנונימיות המשתתפים, נשמור בנפרד את זהות המשתתפים ואת נתוני המטלה הניסויית. הרשימה עם שמות המשתתפים שהשתתפו בניסוי תישמר במחשב האישי של החוקרת תחת סיסמה ובנפרד ממאגר הנתונים על ביצועיהם של הנבדקים, ותושמד בסיום המחקר. במאגר הנתונים יופיע רק קוד אנונימי והמיפוי בין הקוד לבין שם הנבדק ופרטיו יופיע בקובץ נפרד מוגן סיסמה.

10. הסכמה מדעת של המשתתפים: יש לפרט כיצד תתקבל ההסכמה וכן מתי, היכן ועל ידי מי בדיוק היא תתקבל? יש למלא ולצרף את טופס ההסכמה מדעת (נספח 2) ולפרט בו את הפרוצדורה המחקרית שהנבדק יעבור.

בהגיעם לניסוי, לאחר וידוא שהם עונים לקריטריונים להשתתפות במחקר, המחקר יוסבר והמשתתפים יתבקשו לחתום על טופס הסכמה מדעת. המשתתפים יעודכנו במפורש בכך שהם רשאים לפרוש מביצוע המטלה בכל עת. טופס ההסכמה מדעת מצורף בנספח 2.

טופס הסכמה מדעת להשתתפות במחקר - נספח מס' 2

אני הח"מ:

שם משפחה	שם פרטי	מס' ת.ז.
----------	---------	----------

כתובת:

א. מצהירה/ה בזה כי אני מסכים/ה להשתתף במחקר כמפורט במסמך זה.

ב. מאשר/ת בזה כי הוסבר לי ע"י הדר אלטשולר כדלהלן:

1. כי החוקרת הדר אלטשולר קיבלה/ה מוועדת האתיקה של אוניברסיטת בר אילן אישור לביצוע המחקר.
2. כי המחקר נערך בנושא הבנת משפטים.
3. כי אני חפשי/ה להפסיק בכל עת את השתתפותי בניסוי.
4. כי מובטחת סודיות באשר לזהותי האישית בפרסומים מדעיים.
5. כי בכל בעיה הקשורה למחקר אוכל לפנות לחוקרות, הדר אלטשולר (052-377-5634, hadar527@gmail.com) או פרופ' מיכל בן שחר (michal.benshachar@gmail.com) להתייעצות נוספת.

ג. הנני מאשר/ת כי נמסר לי מידע מפורט על המחקר ובמיוחד הפרטים הבאים הקשורים למטרות המחקר, לשיטות, למשך הזמן הצפוי, לסיכונים הטמונים הנפוצים ולאיי הנוחות העלולה להיגרם:

- מטרת המחקר היא לבחון הבנה של משפטים במהלך קריאה שלהם במחשב.
- במסגרת המחקר, המשתתפים יתבקשו לבצע מטלות שונות שמערבות קריאת משפטים ומילים. פרטי המטלה יוסברו לפני כל מטלה. המחקר צפוי לארוך כחצי שעה.
- במחקר אין שום סיכון למשתתפים.
- נתוני המשתתפים הינם אנונימיים לחלוטין. על מנת להסיר ספק ובכדי להבטיח את אנונימיות המשתתפים, נשמור בנפרד את זהות המשתתפים מנתוני המחקר.

- אני יכול/ה להפסיק את השתתפותי במחקר בכל שלב שארצה בכך.
- המידע המזוהה על המשתתף ישמש לצורך מחקר זה בלבד ולא יחשף ולא יועבר לשום צד ג' ולא יפורסם בפרסומים אקדמיים או אחרים שיצאו כתוצאה ממחקר זה.
- כי מובטחת סודיות בכל הנוגע לפרטיי האישיים ולכל פרט אחר שעלול לחשוף את זהותי
- ידוע לי כי מכוח סעיף 13 לחוק הגנת הפרטיות, התשמ"א - 1981 (להלן: " חוק הגנת הפרטיות ") (קיימת לי הזכות לבקש מהחוקר לעיין במידע שלי שמסרתי לחוקר (ויודגש כי אין מדובר במסקנות החוקר ובתוצאות המחקר). החוקר רשאי לסרב לבקשתי בהתאם לתנאים המפורטים בחוק הגנת הפרטיות. כמו כן, במידה ואמצא כי המידע אודותיי אינו שלם או נכון, תהא לי הזכות, בתנאים מסוימים, לבקש מהחוקר לתקן או למחוק מידע זה.
- כי החוקרת תשמור על המידע המזוהה שלי. מידע זה יישמר תחת סיסמה בנפרד מהמידע שאמסור במהלך הניסוי ומקבצי ההסכמה מדעת, שיעברו אנונימיזציה וישמרו בצורה אנונימית.
- המידע האישי המזוהה שלי וכן ההקלטות שלי וכל מידע מזהה אודותי יושמד בתום תקופת המחקר.

ד. הנני מאשר/ת ומסכים/מה:

- שמהלך הניסוי והריאיון עמי יוקלטו בווידיאו ואודיו ויתומללו על ידי החוקרת וישמרו במחשב החוקרת עד סיום המחקר.

ה. הנני מצהיר/ה בזה כי את הסכמתי הנ"ל נתתי מרצוני החופשי, כי ניתנה לי הזדמנות נאותה לשאול שאלות לגבי המחקר, כי ניתנו לי כל ההבהרות שביקשתי וכי הבינתי את כל האמור לעיל. כמו כן, אני מצהיר/ה בזה כי גילי הוא מעל 18 והנני מורשה לפי חוק לחתום על טופס זה בעצמי ללא צורך בחתימת הורה/אופוטרופוס.

תאריך

חתימה

שם המשתתף/ת במחקר

ה. הצהרת החוקר/ת

ההסכמה הנ"ל נתקבלה על ידי וזאת לאחר שהסברתי למשתתף/ת במחקר כל האמור לעיל ווידאתי שכל הסבריי הובנו על ידו/ידיה.

תאריך

חתימה

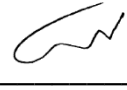
שם החוקר המסביר

הצהרת החוקר/ת האחראית למחקר - נספח מס' 3

אני הח"מ מצהיר/ה בזאת כי שקלתי וערכתי את פרוטוקול ביצוע המחקר תוך שמירה על כללי האתיקה המקובלים בתחום המקצועי, על בריאות הנבדק ומניעת סיכונים אפשריים.

אני הח"מ מתחייב/ת לערוך את המחקר בהתאם לפרוטוקול המצ"ב לפי כללי האתיקה המקובלים בתחום המקצועי ובאוניברסיטת בר אילן בהתאם לתנאים שייקבעו למחקר ושאושרו ע"י וועדת האתיקה של האוניברסיטה ותוך שמירה על סודיות ועל הוראות כל דין.

כמו כן, אני מתחייב/ת להסביר למשתתף/ת במחקר את מהות המחקר, לוודא שהבין/ה את ההסבר, ולקבל מראש את הסכמתו/ה בכתב של המשתתף/ת על גבי טופס ההסכמה מדעת המצ"ב. אני מתחייב לדווח בסוף המחקר על מהלכו של המחקר וכפי שאדרש לוועדת האתיקה.

8/12/2019 תאריך
 חתימת החוקר/ת
פרופ' מיכל בן שחר שם החוקר/ת האחראית למחקר

נספח מס' 4 – מודעת הפרסום לנבדקים

דרושים נבדקים!

דרושים נבדקים לניסוי של 30 דקות העוסק בהבנת משפטים. הניסוי ייערך בבניין מדעי המוח (901) באוניברסיטת בר אילן. התגמול: קופון אחד.

על הנבדקים לעמוד בקריטריונים הבאים:

- גיל 18-45
- עברית שפת אם
- ללא הפרעת קשב ו/או למידה

לפרטים נוספים, שאלות והרשמה: הדר – hadar527@gmail.com

נספח 5 – דוגמאות לפריטים הניסויים:

דוגמאות למטלה העיקרית – קריאת self paced reading ומענה על שאלות)

נאמר לי שהאנשים שטפו ידיים עם סבון אתמול בערב.

הפתיע אותי שהאנשים שטפו ידיים עם סבון אתמול בערב.

נאמר לי שהאנשים שטפו ידיים עם בירה אתמול בערב.

הפתיע אותי שהאנשים שטפו ידיים עם בירה אתמול בערב.

דוגמא לשאלה: מי שטפו ידיים? האנשים / הילדים.

נאמר לי שהכלה לבשה שמלה בצבע לבן בחתונה שלה.

הפתיע אותי שהכלה לבשה שמלה בצבע לבן בחתונה שלה.

נאמר לי שהכלה לבשה שמלה בצבע חום בחתונה שלה.

הפתיע אותי שהכלה לבשה שמלה בצבע חום בחתונה שלה.

דוגמא לשאלה: האם הכלה לבשה שמלה? כן / לא.

נאמר לי שהמלך שם על הראש כתר ביום חמישי.

הפתיע אותי שהמלך שם על הראש כתר ביום חמישי.

נאמר לי שהמלך שם על הראש מגב ביום חמישי.

הפתיע אותי שהמלך שם על הראש מגב ביום חמישי.

דוגמא לשאלה: מתי המלך שם על הראש כתר? ביום רביעי / ביום חמישי.

דוגמאות למטלה משנית #1: קריאת טקסט ומענה על שאלות הבנה

בשר או חסה?

חיים ללא מזון בשרי נראים בלתי אפשריים עבור אנשים מסוימים. למרות זאת, ממצאים ארכיאולוגיים מתקופת האדם הקדמון תומכים ברעיון שהאדם הוא צמחוני במהותו.

מתברר שבשלבים המוקדמים של התפתחות המין האנושי האדם ניזון בעיקר מצמחים ולכן הוא היה בעל שיניים גדולות ולסתות מגושמות. מאוחר יותר התחולל מעבר מתפריט צמחי ברובו לתפריט בשרי ברובו. נראה שהוספת הבשר לתפריט התאפשרה בעקבות שיפור בכושר התחרות של האדם בטורפים אחרים על מקורות המזון, שיפור שהושג הודות לפיתוח מגוון כלים ובהם כלי ציד. המעבר מתפריט צמחי לאכילת בשר הביא לידי הפחתה בעומס הלעיסה שהיה מוטל על מערכת השיניים. להפחתת עומס הלעיסה תרמו גם תהליכים אחרים, ובהם פיתוחם של כלי חיתוך וכתישה, שהקלו על ריכוכו של המזון, וכך השליטה באש ובישול המזון, שהתאפשרו מאוחר יותר.

בימינו, בשר הוא חלק מהתפריט היומי של רב אוכלוסיות העולם. יחד עם זאת, המודעות לזכויות בעלי החיים הולכת וגוברת, וכך גם המודעות למען חיים צמחוניים.

(143 מילים)

1. על פי הקטע, איזה מן הקבוצות הבאות התאפיינה בשיניים ובלסתות הגדולות ביותר?
א. בני אדם שניזונו מבשר.
ב. בני אדם שניזונו מצמחים.
ג. בני אדם בעלי תיאבון בריא.
ד. בני אדם של ימינו.
2. הקטע עוסק בעיקרו
א. בהתפתחות ההיסטורית של כלי הצייד.
ב. בהתפתחות ההיסטורית של תזונת האדם.
ג. בעובדה שאין בזמננו אנשים הניזונים מצמחים.
ד. בעובדה שיותר בריא להיות צמחוניים.
3. ממצאים ארכיאולוגיים תומכים ברעיון שהאדם הקדמון
א. היה מודע לזכויות בעלי החיים.
ב. היה בעל שיניים ולסתות קטנות.
ג. היה צמחוני במהותו.
ד. היה מצויד בכלים מתקדמים מזה שאכל בשר.
4. הממצאים הארכיאולוגיים מתקופת האדם הקדמון
א. הם תמיכה לפעילות למען זכויות בעלי החיים.
ב. הם תמיכה לכך שאז התזונה של האדם הייתה בריאה יותר.
ג. הם תמיכה לכך שהמזון של האדם הפך מצמחי לבשרי בעיקרו.
ד. הם תמיכה לכך שהתזונה של האדם לא השתנתה.
5. נראה שהמעבר לתפריט בשרי בעיקרו התאפשר
א. בגלל מגוון כלים שסייעו לאדם להתחרות בטורפים אחרים על מקורות המזון.
ב. בגלל כלי החיתוך והכתישה שאפשרו לאדם לחתוך בשר ולרככו.
ג. בגלל השליטה באש ובישול המזון.
ד. בגלל מחסור של צמחים בתקופה.

דוגמא למטלה משנית #2: קריאה בקול של מילים (כמה שיותר מילים בדקה תוך שמירה על דיוק מקסימלי)

גדול	אליהו	חפצים	ישנים	גבורות	חצר	נאבק
הכיתה	מרשרש	חמורים	עמוקים	ספור	אג	טיילת
רוקד	אבודים	מדרכות	לפעמים	צלעות	מגרש	בשורה
רדיו	שביתה	שטרות	שמח	גולשת	השתולל	תמונה
כסא	צרכים	צמודים	לדון	כוכב	פגשו	יפרנס
נגע	תקוות	מכשול	עצובים	מבריקים	צהוב	בוקר
נהג	אדון	לערוך	מכוון	שטיפה	תכלת	לומדים
אשכולית	ביקשה	משפיעה	התפלאו	בחורות	חזרה	מרגלית
ללמוד	ארון	מפיות	בנאי	שבטים	שוקלים	מכחול
גורע	שותלים	מסכנה	נגדם	קניות	תשרתו	מוריד
צורף	קושרת	כבשים	אפודה	שייכת	ניחשתי	לובשת
אמסור	מוריקן	נפשנו	כורת	מכוניות	ספסלים	גודל
פיתגם	שבע	רחל	מודיע	מפריעים	תוספת	באתם
פורחת	למשול	מספר	עייפים	מקווה	מוסתרים	גשר
לשחות	צבוע	רם	קורים	נושאת	יתפורר	בשר
משוררת	מחליפה	יורדים	שטפון	עיקרי	חדשה	קיפודים
בחירה	חשבון	צמיד	כבד	קו	צמרת	מקפצות
רוכסן	לובשת	שוטרים	כבודו	מכולת	חכמים	צואר
מוכנים	חרסינה	ארבעה	גומר	דביק	בשורה	הקשבנו
מסכנים	מערבית	חצאית	סירות	צמרת	קפלים	משחקים
לבדוק	מתנשפים	טפלתי	שילמתי	ויתור	אשנב	משכנע
מדרכות	רכים	לוקחים	מרפסות	נאמר	אחריו	כתובים
גבאי	רחב	שביעי	הדביק	קפלים	החלה	נעריכם
עכשיו	אומנת	מצוירים	תודה	מחילות	סובלים	חטופים

דוגמא למטלה משנית #3: חזרה על רצף מילים (יוצגו דוגמאות אחרות, המבחן (פריגבי) חסוי)

כפית, עיפרון

סוס, דגים

מברג, משפך, שמיכה

מסך, חשמל, מגירה

דוב, יומן, חולצה, מחשב

ספר, שעון, בקבוק, נייר

כרית, רצפה, רמקול, בגד, משאית

אופנוע, מתג, מראה, סכין, מסרק

פרח, סוכר, תבנית, חלב, תמונה, חתול

לימון, מגבת, מזרון, חוברת, מים, יבש.

נספח 6 - שאלון שיועבר למשתתפים במחקר:

שם מלא: _____

e-mail: _____

תאריך לידה: _____ ארץ לידה: _____

שפת אם עברית: כן / לא

במידה שיש שפת אם נוספת, מהי? _____

מהו גיל הרכישה של העברית? _____ מהו גיל הרכישה של השפה הנוספת? _____

האם אובחנת כבעל הפרעת קשב? כן / לא

האם אובחנת כבעל לקות למידה (כגון דיסלקציה, דיסגרפיה)? כן / לא

קביעת ידניות

באיזו יד את(ה) מבצע(ת) את הפעולות בדרך כלל? (סמן V):

שמואל	ימין	
		כתיבה
		ציור
		זריקה
		גזירה
		צחצוח שיניים
		שימוש בסכין (ללא מזלג)
		שימוש בכפית
		היד העליונה במטאטא
		הדלקת גפרור
		היד שמסובבת את המכסה בעת פתיחת צנצנת
		באיזו רגל תבעט/י בכדור
		באיזו עין תסתכל/י כאשר מסתכל/ת בעין אחת